

ży pojmować raczej jako przejaw współpracy niż konfrontacji, tak w stosunkach między poszczególnymi obywatelami, jak między obywatelami a państwem¹⁴.

Kończąc, pragnę tylko zasygnalizować inne koncepcje konstytucji. I tak dla C. Schmitta, zgodnie z jego doktryną decyzyzjonizmu, ustawa zasadnicza była „kompleksową decyzją odnośnie rodzaju i formy jedności politycznej”. Wyróżniał też „polityczną” część tego aktu (demokracja i parlamentaryzm) oraz część „prawnopaństwową” (dotyczącą państwa prawa i podziału władzy). Przeciwwstawił również konstytucję jako decyzję konstytucji jako konsekwencji.

Także H. Heller widział konstytucję dwojako, a mianowicie jako faktyczną strukturę władzy i ogół norm ją regulujących. Z kolei R. Smend stosownie do wyznawanego przez siebie integracjonizmu definiował „konstytucję jako porządek prawny państwa, a dokładniej życia państwowego, czyli jego procesów integracyjnych, których sensem jest tworzenie całości życia państwa wciąż na nowo”. Natomiast H. Kelsen jako twórca normatywizmu głosił, iż „konstytucja reguluje postępowanie, w którym tworzona jest inna norma prawna i – w różnym stopniu – także jej treść”, a H. Ehmke – czołowy pisarz polityczny zachodniemieckiej socjaldemokracji – określał „konstytucję jako ograniczenie i racjonalizację władzy oraz zagwarantowanie wolnego politycznego procesu życiowego”.

Modna jest dziś również tzw. ekonomia konstytucyjna. Jej czołowy przedstawiciel, J.M. Buchanan, tak oto zdefiniował konstytucję: „Zestaw reguł, które ograniczają aktywność jednostek w dążeniu do osiągnięcia ich własnych celów”¹⁵.

Iwona Małajny

CONSTITUTIONS – TYPES AND CONCEPTS

The Author begins her considerations by presenting the classifications of constitutions. Perhaps the most common is the division into written and unwritten constitutions. There is also a division of constitutions into complete and incomplete, closed and open, simple and complex, flexible and rigid, stable and changeable. However, the most important is the distinction between formal and material constitutions. The Author also presents the phenomenon of legal idealism in understanding the impact of constitutions.

Subsequently, the Author discusses other issues, such as the dispute whether a basic law should be the constitution of the state or society. This point of view stems from the so called socialist constitutionalism. The more recent concepts, such as: framework constitutions and the constitutions-laws, the distinction between the constitution as „the book of

¹⁴ Tenże, *Verfassung als Gegenseitigkeitsordnung*, München 1992; zob. też W. Pauly, *Verfassung als Synallagma*, „Der Staat” 1994, z. 2, s. 277–285.

¹⁵ Zob. K. Metelska-Szaniawska, *Konstytucja w świetle nauk ekonomicznych*, „Przegląd Sejmowy” 2010, nr 1, s. 51.

answers" and „the book of aspirations", understanding of the Constitution as the basis for a system of mutual relations between citizens (synallagma) and many others are also indicated in the article.